

Г. В. Лема¹, І. Б. Олексів², І. В. Сярий³, І. С. Зелений⁴

ORCID: ¹ 0000-0001-5298-7693, ² 0000-0001-7387-6933,

³ 0009-0001-3600-3727, ⁴ 0009-0006-5666-3964

Національний університет “Львівська політехніка”
кафедра менеджменту і міжнародного підприємництва

ВІДПОВІДАЛЬНЕ СПОЖИВАННЯ ТА ВИРОБНИЦТВО ЯК ІНСТРУМЕНТИ РОЗВИТКУ ЦИРКУЛЯРНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ

<https://doi.org/10.23939/smeu2025.02.308>

© Лема Г. В., Олексів І. Б., Сярий І. В., Зелений І. С., 2025

Висвітлено проблему раціонального використання ресурсів в умовах циркулярної економіки. Проаналізовано наукові підходи до визначення сутності та принципів циркулярної економіки, представлено узагальнення досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців щодо її впровадження у різних галузях. Визначено необхідність пошуку шляхів якісного і раціонального використання ресурсів, необхідності їх повторного використання та забезпечення зменшення відходів. Такі шляхи сприятимуть формуванню ресурсоефективної економіки, нових технологічних та інноваційних можливостей, кращого екологічного рівня країни і соціальної відповідальності перед суспільством. Внаслідок чого було проведено аналізування відповідального споживання та виробництва країн світу, що дозволяє отримати цілісну картину їхнього прогресу у впровадженні практик циркулярної економіки, сталого розвитку та корпоративно-соціальної відповідальності. Такий аналіз дає можливість визначення позиції України щодо сталості та циркулярності. Проведено порівняльну характеристику країн світу, зокрема і України за рівнем досягнення критерію “Відповідальне споживання та виробництво” з урахуванням їхнього розташування за континентами. Виокремлено показники відповідального споживання та виробництва, відповідно до яких визначено позитивну динаміку зменшення рівня твердих побутових відходів і викидів CO₂ для України. Проведено комплексний порівняльний аналіз показників, що характеризують ефективність переходу до циркулярної моделі господарювання. На основі запропонованих показників побудовано сіткову діаграму, яка дозволяє візуалізувати взаємозв'язок та ефективність показників, що характеризують реалізацію принципів відповідального споживання і виробництва. Отримані результати свідчать про поступовий рух України у напрямі сталого розвитку і корпоративно-соціальної відповідальності, однак потребують посилення державних і корпоративних ініціатив для підвищення рівня ресурсоефективності та екологічної безпеки.

Ключові слова: циркулярна економіка, ресурсоефективність, відповідальне споживання та виробництво, зменшення відходів, сталий розвиток, корпоративно-соціальна відповідальність.

Формулювання проблеми

В умовах сьогодення постає проблема раціонального використання ресурсів через їх властивість вичерпуватися. Тому необхідно шукати шляхи для їх раціонального використання, зменшення споживання, мінімізації утворення відходів, а також сприяння повторному використанню ресурсів. Саме такі

принципи і є характерними для циркулярної економіки, яка ґрунтується на замкнених циклах виробництва та споживання, що забезпечують збереження цінності ресурсів протягом усього їх життєвого циклу. Дотримання принципів циркулярної економіки сприятиме формуванню ресурсоефективної і конкурентоспроможної економіки, формуватиме нові технологічні та інноваційні можливості, забезпечуватиме кращий екологічний рівень країни та соціальну відповідальність перед суспільством. Таким чином, перехід до циркулярної економіки є важливим пріоритетом для подальших стратегічних ініціатив у контексті підвищення економічної стійкості країн та інтеграції у глобальний простір сталого розвитку та корпоративно-соціальної відповідальності.

Актуальність дослідження

Проблема раціонального використання ресурсів, погіршення стану навколишнього середовища внаслідок зростання відходів передбачає необхідність пошуку нових шляхів розвитку економіки країн. Традиційна лінійна модель господарювання призводить до проблем у сфері екології, економіки та соціуму. Таким чином, розвиток циркулярної економіки як інструменту відповідального споживання і виробництва є необхідним пріоритетом у контексті підвищення економічної стійкості і розвитку. Етапи переходу до циркулярної економіки України є особливо актуальними у зв'язку з післявоєнним відновленням, інтеграцією до європейського економічного простору, необхідністю досягнення Цілей сталого розвитку та корпоративно-соціальної відповідальності бізнесу.

Отже, актуальність дослідження проблем відповідального споживання і виробництва є практично необхідною, оскільки вона спрямована на забезпечення ресурсоефективності, економічної стійкості та корпоративно-соціальної відповідальності бізнесу.

Формулювання мети та завдання статті

Мета дослідження полягає у визначенні впливу відповідального споживання і виробництва як важливих інструментів розвитку циркулярної економіки та корпоративно-соціальної відповідальності. Досягнення встановленої мети передбачає виконання наступних завдань: дослідити теоретичні засади циркулярності і її взаємозв'язку зі сталим розвитком і корпоративно-соціальною відповідальністю; провести порівняльну характеристику країн світу, зокрема і України за рівнем досягнення критерію “Відповідальне споживання та виробництво” з урахуванням їхнього розташування за континентами; провести комплексний порівняльний аналіз показників, що характеризують ефективність переходу до циркулярної моделі господарювання; оцінити необхідність переходу України до циркулярної моделі господарювання, запропонувати механізми розвитку циркулярної економіки та корпоративно-соціальної відповідальності.

Аналізування літературних джерел

Аналізування літературних джерел дає можливість ознайомитися із великою кількістю праць у яких досліджено особливості циркулярної економіки. Авторами, які досліджують сутність та значення циркулярної економіки є В.Артемов, К. Войціцька, Л. Капранова, В. Шелемон, С. Nuur, A. Kręć-Grześkowiak, N. Islam та інші [1-3, 5-8].

У дослідженні В. Артемова [1] наведено приклади динаміки циркулярності глобальної економіки та моделі циркулярної економіки на прикладі моделей 3R та 10R. Войціцька К. [2] у своїх дослідженнях узагальнює підходи науковців щодо визначення сутності та значення циркулярної економіки. Авторка також розглядає взаємозв'язок між циркулярною та шеринговою економіками й наводить ключові характеристики останньої. У роботі Л. Капранової [3] здійснено SWOT-аналіз циркулярної економіки України і зазначено перспективи економічного розвитку країни у післявоєнний період. В. Шелемон [5] здійснює аналізування інноваційних підходів до інтеграції циркулярної економіки.

У праці С. Nuur [8] досліджено гірничодобувну промисловість як ключовий елемент циркулярної економіки. Авторами виділено нові циркулярні бізнес-моделі, які виникають у процесі технологічних змін. Також науковцями сформована багаторівнева структура, яка взаємодіє на мікро-, мезо- і макрорівнях циркулярної економіки.

А. Kręć-Grześkowiak [7] досліджувала особливості циркулярної економіки у будівельній промисловості. Зокрема, автором продемонстровано переваги впровадження принципів циркулярної економіки для зацікавлених сторін, що ґрунтуються на інвестиційних процесах і використанні біотехнологій у сфері будівництва.

Н. Islam [6] здійснив оцінку навколишнього середовища продуктів, процесів і послуг від їх виробництва і утилізації. Таким чином, науковцем проаналізовано ланцюг постачання у текстильній промисловості країни. Автор наголошує на труднощах забезпечення циркулярності в межах ланцюга постачання, а також на прогалинах у звітах зі сталого розвитку, зокрема щодо елементів волокна: скорочення його первинного використання, зменшення викидів і перепродажу використаної продукції. У роботі підкреслюється, що продовження життєвого циклу продукції є корисним як для кількісних показників економічного розвитку, так і для якісних характеристик екології.

У проаналізованих роботах розглянуто окремі аспекти циркулярної економіки, однак не здійснено порівняльного аналізу країн, зокрема України, за рівнем розвитку циркулярної економіки. Відсутній також комплексний порівняльний аналіз показників, що характеризують ефективність переходу до циркулярної моделі господарювання.

Виклад основного матеріалу

Циркулярну економіку важливо розглядати через призму сталого розвитку, оскільки вона є одним із інструментів досягнення його цілей [4, 9]. З метою розуміння чи країна обирає напрям переходу до циркулярної економіки необхідним є аналізування рейтингу та місця країни у щорічних звітах сталого розвитку. Аналіз рейтингів країн відповідно до Цілей сталого розвитку за період 2021-2024 рр. дозволяє отримати цілісну картину їхнього прогресу у впровадженні практик циркулярної економіки. Це дає змогу не лише оцінити ефективність політик кожної країни, а й визначити пріоритети для подальших стратегічних ініціатив (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльний аналіз рейтингів країн світу щодо впровадження практик циркулярної економіки

№	Країна	Період							
		2021		2022		2023		2024	
		Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Україна	36	75,5	37	75,7	38	76,5	44	74,8
2	Польща	15	80,2	12	80,5	9	81,8	10	81,7
3	Німеччина	4	82,5	6	82,2	4	83,4	4	83,4
4	Австрія	6	82,1	5	82,3	5	82,3	6	82,5
5	Бельгія	5	82,2	18	79,7	19	79,5	17	80
6	Болгарія	45	73,8	42	74,3	44	74,6	41	75,5
7	Франція	8	81,7	7	81,2	6	82	5	82,8
8	Канада	21	79,2	29	77,7	26	78,5	25	78,8
9	Хорватія	14	80,4	23	78,8	12	81,5	8	82,8
10	Чеська республіка	12	81,4	13	80,5	8	81,9	12	81,3
11	Єгипет	82	68,6	87	68,7	81	69,6	83	69,1
12	Естонія	10	81,6	10	80,6	10	81,7	15	80,5
13	Грузія	56	72,2	51	73,4	42	75	43	74,9
14	Греція	37	75,4	32	76,8	28	78,4	29	78,7
15	Угорщина	25	78,8	21	79	22	79,4	20	79,5
16	Ізраїль	38	75	49	73,5	48	74	53	73,5
17	Італія	26	78,8	25	78,3	24	78,8	23	79,3
18	Японія	18	79,8	19	79,6	21	79,4	18	79,9
19	Латвія	22	79,2	14	80,3	14	80,7	13	81
20	Литва	31	76,7	39	75,4	37	76,8	31	78,1
21	Молдова	48	73,7	46	73,9	25	78,6	27	78,8

Продовження табл.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
22	Нідерланди	11	81,6	17	79,9	20	79,4	24	79,2
23	Португалія	27	78,6	20	79,2	18	81	16	80,2
24	Іспанія	20	79,5	16	79,9	16	80,4	14	80,7
25	Швеція	2	85,6	3	85,2	2	86	2	85,7
26	Туреччина	70	70,4	71	70,4	72	70,8	72	70,5
27	Англія	17	80	11	80,6	11	81,7	9	82,2
28	США	32	76	41	74,6	39	75,9	46	74,4

Джерело: сформовано авторами на основі [10–13].

*кількість країн учасників: 2021р. – 165; 2022р. – 163; 2023р. – 166; 2024 р. – 167.

Аналізування табл. 1 дає можливість побачити напрямки руху країн у сфері циркулярної економіки та сталого розвитку. Згідно з рейтингом країни та її балами у звіті, можна визначити, в якому напрямку вона рухається та на яких етапах реалізації цієї трансформації знаходиться. Зокрема, Швеція стабільно тримала високі позиції, займаючи 2-ге місце у 2021-2024 рр. з незначними коливаннями балів, що підтверджує її лідерство в сфері сталого розвитку (86 балів у 2023 р.). Бельгія опустилася з 5 на 17 місце, Хорватія у 2021 р. обіймала 14 місце серед інших країн світу, проте у 2022 р. країна зайняла 23 місце і у 2024 р. обрала напрям сталого розвитку і зайняла 8 місце серед 167 країн. Молдова піднялася з 48 на 27 місце, тоді як Нідерланди навпаки опустилися з 11 на 24 місце. Португалія плавно переходила на циркулярність та сталість всієї економіки і займала вищі позиції у 2024 р. у порівнянні з 2021 р. (16 та 27 місця відповідно). Натомість у США спостерігається зовсім інша ситуація, і країна рухається у протилежному напрямку у порівнянні з Португалією. У 2021 р. США займало 32 місце у звіті, тоді як у 2024 р. опустилося на 46 місце. Польща показала невелике покращення (з 15-го місця в 2021 р. до 10-го місця в 2024 р.), але її бали залишаються досить високими, що вказує на поступовий розвиток в напрямку сталості. Аналізування України показує, що у 2021 р. країна займала 36 місце, у 2022-2023 рр. – 37 та 38 місця відповідно, а у 2024 р. опустилася на 44 місце, незважаючи на незначне збільшення балів (75,5 до 74,8). серед 167 країн світу. Єгипет, Туреччина та Ізраїль залишаються на низьких позиціях, з незначними покращеннями або без змін. Це свідчить про необхідність більше зусиль в адаптації до принципів сталого розвитку та циркулярної економіки в цих країнах.

Отже, можна зробити висновки, що країни Європи залишаються лідерами у сфері сталого розвитку та циркулярної економіки, в той час як інші країни, зокрема і Україна мають певні складнощі через економічну чи політичну ситуації в країні. Але зміни у рейтингах показують пристосування країн до умов сталого розвитку та їх зусилля покращувати власні результати, що можна побачити в порівняльній характеристиці країн світу за рівнем досягнення критерію “Відповідальне споживання та виробництво” у 2024 році (див. табл. 2).

Аналізування даних у табл. 2 показує суттєві відмінності щодо критерію “Відповідальне споживання та виробництво”. Серед країн Європи спостерігається тенденція від рівня зниження (Естонія, Фінляндія, Греція, Ірландія, Хорватія) до помірного покращення (Японія, Великобританія) у галузі відповідального споживання і виробництва. Високий рівень відповідального споживання і виробництва у країнах Європи відсутній. У країнах Азії відповідальне споживання і виробництва розвивається в межах стагнації (Індія, Китай, Таїланд), помірного покращення (Філіппіни) і високого рівня (Корея). Країни з низьким рівнем досліджуваного показника у даному регіоні світу відсутні. У північній Америці та Африці спостерігаються усі рівні критерію “Відповідальне споживання та виробництво”. Варто відзначити країни Африки, яка налічує найбільшу кількість країн з високим рівнем показника у порівнянні з іншими регіонами світу, а саме: Ангола, Гвінея, Мадагаскар,

Танзанія, Південний Судан, Зімбабве, Ємен тощо. Низький рівень показника спостерігається і малій кількості країн, таких як Лібон. Океанія характеризується помірним покращенням критерію відповідального споживання і виробництва. Серед країн, які відносяться до даного рівня є Нова Гвінея.

Таблиця 2

**Порівняльна характеристика країн світу за рівнем досягнення критерію
“Відповідальне споживання та виробництво” у 2024 р.**

Розташування країни	Рівень країни відповідно Цілі сталого розвитку “Відповідальне споживання та виробництво”			
	Зниження	Стагнація	Помірне покращення	Високий
Європа	Естонія Фінляндія Греція Ірландія Хорватія	Бельгія Чехія Данія Франція Німеччина Польща Іспанія Україна	Японія Великобританія	—
Азія	—	Індія Китай Таїланд	Філіппіни	Корея
Південна Америка	—	Болівія Бразилія Парагвай	Еквадор Перу Венесуела Аргентина	—
Північна Америка	Ямайка Панама	США Канада Гватемала Гондурас	Мексика Сальвадор	Куба Гаїті
Океанія	—	—	Нова Гвінея	—
Африка	Лібон	Оман Катар ОАЕ	Йорданія Єгипет Туніс Боцмана Чад Намібія	Ангола Гвінея Мадагаскар Танзанія Південний Судан Зімбабве Ємен

Джерело: сформовано авторами на основі [10–13].

Показниками, які вимірюють одну із цілей сталого розвитку “Відповідальне споживання та виробництво” є тверді побутові відходи (кг/особа/добу) (ТВ), електронні відходи (кг/на душу нас.) (ЕВ), викиди SO_2 на основі виробництва (кг/на душу нас.) (ВВ), викиди SO_2 в імпорті (кг/на душу нас.) (ВІ), викиди азоту на основі виробництва (кг/на душу нас.) (ВAB), викиди азоту в імпорті (кг/на душу нас.) (BAI), експорт пластикових відходів (кг/на душу нас.) (ЕПВ), викиди CO_2 від спалювання викопного палива та виробництво цементу (т/на душу нас.) (BCП), викиди CO_2 в імпорті (т/на душу нас.) (ІВ), викиди CO_2 в результаті експорту викопного палива (т/на душу нас.) (ЕВІП) [13]. Характеристика показників Цілі сталого розвитку “Відповідальне споживання та виробництво” України за 2021–2024 рр. наведена у табл. 3.

**Характеристика показників критерію
“Відповідальне споживання та виробництво” України за 2021–2024 рр.**

Період	Значення показників									
	ТВ	ЕВ	ВВ	ВІ	ВAB	BAI	ЕПВ	ВСП	ІВ	ЕВП
2021	1,4	7,7	32,3	2,9	23,5	1,6	–	5,1	0,5	22,6
2022	0,9	7,7	16,9	0,7	18,2	2,4	–	4,9	0,2	–
2023	0,9	–	16,9	0,7	42,2	4,3	–	4,6	0,2	–
2024	0,9	7,7	10	1,6	23,1	5,7	0,1	3,3	1,3	13,8

Джерело: сформовано авторами на основі [10–13].

Отже, протягом аналізованого періоду спостерігається зміна аналізованих показників. Зокрема, позитивна тенденція до зниження спостерігається щодо твердих побутових відходів, значення яких у 2021 р. становило 1,4 кг/особа/добу та 0,9 кг/особа/добу – у 2024 р. Аналогічна ситуація спостерігається з іншими показниками, як: викиди SO_2 в імпорті, викиди CO_2 від спалювання вичопного палива та виробництво цементу та викиди CO_2 в результаті експорту вичопного палива. Викиди азоту на основі виробництва поступово знижувалися до 18,2 кг/на душу нас. у 2022 р., проте у 2023 р. значення показника суттєво зросло і становило 42,2 кг/на душу нас. У 2024 р. спостерігається тенденція зниження показника до 23,1 кг/на душу нас. Значення викидів азоту в імпорті за аналізований період поступово зростало і у 2024 р. становило 5,7 кг/на душу нас., у порівнянні з 2021 р. – 1,6 кг/на душу нас.

З метою наочного відображення показників критерію “Відповідальне споживання та виробництво” України необхідно побудувати сіткову діаграму (див. рис. 1). Сіткова діаграма дозволяє візуалізувати взаємозв’язок та ефективність показників, що характеризують реалізацію принципів відповідального споживання і виробництва. Такий підхід сприяє більш глибокому розумінню сильних і слабких сторін розвитку цього напрямку, визначенню тенденцій зміни окремих показників та виявленню тих аспектів, які потребують першочергової уваги й коригування політики сталого розвитку.

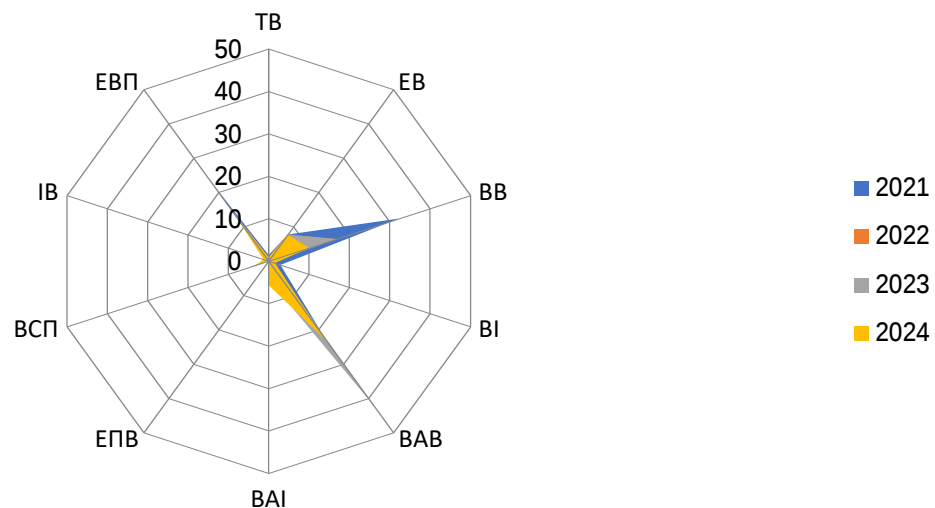

Рис. 1. Сіткова діаграма показників критерію
“Відповідальне споживання та виробництво” України за 2021–2024 рр.

Джерело: побудовано авторами на основі [13].

Із побудови сіткової діаграми можна зробити висновок про екологічну і ресурсну ефективність споживання і виробництва в Україні за 2021–2024 рр. Отже, за результатами діаграми 2021 р. характеризується найвищими показниками викидів і відходів. У 2022 р. спостерігається покращення екологічних показників, а саме: твердих побутових відходів, викидів SO_2 на основі виробництва та викидів азоту на основі виробництва. У 2023 р. бачимо різке зростання викидів азоту на основі виробництва та 2024 р. показує збалансованість у досліджуваних показниках, що характеризує ефективність у досягненні сталого розвитку та соціальної відповідальності.

Висновки

Проведене аналізування вказує на необхідність переходу до циркулярної економіки, оскільки вона сприятиме розвитку екологічних, соціальних та економічних проблем. Загалом розвиток циркулярної економіки призведе до раціонального використання ресурсів, зменшення обсягів відходів та їх переробку з метою повторного використання. Відновлення інфраструктури України у післявоєнний період потребуватиме ефективного використання необхідних ресурсів і матеріалів, а впровадження принципів циркулярної економіки сприятиме зниженню витрат та застосуванню безпечних для довкілля матеріалів.

Перспективи подальших досліджень

За результатами аналізування показників відповідального споживання і виробництва, а також сіткової діаграми, побудованої на основі даних показників очевидним є дотримання принципів циркулярної економіки. З метою їх ефективної реалізації на різних рівнях управління необхідно запровадити комплексні механізми. Таким чином, перспективи подальших досліджень будуть спрямовані на розвиток механізмів на державному та регіональному рівнях щодо впровадження принципів циркулярної економіки. Особливо активно необхідно зосередитися на нормативно-правовому забезпеченню, економічному стимулюванню, інституційній підтримці та освітньо-просвітницьких ініціативах. Як наслідок, реалізація принципів циркулярної економіки за сприяння механізмів на різних рівнях управління дасть змогу інтегрувати Україну в “зелений” європейський простір.

Список використаних джерел

1. Артемов В., Бахчеван Е., Бочко О. Циркулярна економіка – виклик сучасності. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 58. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-17>.
2. Войціцька К.М., Кусік Н.Б., Ревенко А.Є. Циркулярна та шерингова економіки: сутність та перспективи впровадження на територіях України в умовах російсько-української війни та в період післявоєнного відновлення. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 4 (110). С. 116–124.
3. Капранова Л. Циркулярна економіка як стратегія розвитку економіки України у післявоєнний період. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. № 1 (39). С. 115–127. DOI: [https://doi.org/10.31498/2225-6725.1\(39\).2024.314694](https://doi.org/10.31498/2225-6725.1(39).2024.314694).
4. Лема Г.В., Коваль О.Р., Зелений І.С. Управління бізнес-середовищем в умовах сталого розвитку та корпоративно-соціальної відповідальності. *Вісник Національного університету “Львівська політехніка”. Серія “Проблеми економіки та управління”*. 2025. Вип. 9, № 1. С. 203–211.
5. Шелемон В.М., Поверляк Р.П. Інноваційні підходи до інтеграції циркулярної економіки в процесі євроінтеграції: виклики та перспективи. *Actual Problems of Economics*. 2024. № 4 (274). С. 196–202.
6. Islam N., Hall M.R., MacMillan C., Gordon S. Life cycle assessment and the emergence of product circularity: A review with context to the textile supply chain in Australia. *Environmental Impact Assessment Review*. 2026. № 117. DOI: 10.1016/j.eiar.2025.108198.
7. Kręć-Grześkowiak A., Baborska-Narożny M. Investigation of stakeholder perspectives and mobile app potential to mainstream CE strategies in single family housing sector. *Environmental Impact Assessment Review*. 2026. № 117. DOI: 10.1016/j.eiar.2025.108229.
8. Nuur C., Karabag S.F., Feldmann A. Circular economy in the extractive frontier: Tensions and pathways for transformative change in mining. *Extractive Industries and Society*. 2026. № 25. DOI: 10.1016/j.exis.2025.101764.

9. Oleksiv I., Lema H., Vankovych L., Chapran S. Analysis of the relationship between CSR elements applying Isomorphic Distances. *Lecture Notes on Data Engineering and Communication Technologies*. 2025. Vol. 242. Pp. 417–426.
10. *Sustainable Development Report 2024*. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).
11. *Sustainable Development Report 2023*. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2023/sustainable-development-report-2023.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).
12. *Sustainable Development Report 2022*. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2022/2022-sustainable-development-report.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).
13. *Sustainable Development Report 2021*. URL: <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf> (дата звернення: 01.11.2025).

References

1. Artemov, V., Bakhchevan, E., & Bochko, O. (2023). *Tsyrukuliarna ekonomika – vyklyk suchasnosti* [Circular economy – a challenge of modernity]. *Ekonomika ta suspilstvo* [Economy and Society], 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-17> [in Ukrainian]
2. Voitsitska, K.M., Kusik, N.B., & Revenko, A.Ye. (2024). *Tsyrukuliarna ta sherynhova ekonomiky: sutnist ta perspektyvy vprovadzhennia na terytoriiakh Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny ta v period pisliavoiennoho vidnovlennia* [Circular and sharing economies: essence and prospects of implementation in Ukraine during the war and post-war recovery]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia* [Economics, Management and Administration], 4(110), 116–124. [in Ukrainian]
3. Kapranova, L. (2024). *Tsyrukuliarna ekonomika yak stratehiia rozvytku ekonomiky Ukrainy u pisliavoiennyi period* [Circular economy as a strategy for Ukraine's post-war economic development]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky* [Bulletin of the Pryazovskyi State Technical University. Series: Economic Sciences], 1(39), 115–127. [https://doi.org/10.31498/2225-6725.1\(39\).2024.314694](https://doi.org/10.31498/2225-6725.1(39).2024.314694) [in Ukrainian]
4. Lema, H.V., Koval, O.R., & Zelenyi, I.S. (2025). *Upravlinnia biznes-seredovyshchem v umovakh staloho rozvytku ta korporatyvno-sotsialnoi vidpovidalnosti* [Business environment management in the context of sustainable development and corporate social responsibility]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politehnika". Serii "Problemy ekonomiky ta upravlinnia"* [Bulletin of the Lviv Polytechnic National University. Series "Problems of Economics and Management"], 9(1), 203–211. [in Ukrainian]
5. Shelemon, V.M., & Poverliak, R.P. (2024). *Innovatsiini pidkhody do intehratsii tsyrkuliarnoi ekonomiky v protsesi yevrointehratsii: vyklyky ta perspektyvy* [Innovative approaches to integrating the circular economy in the process of European integration: challenges and prospects]. *Actual Problems of Economics*, 4(274), 196–202. [in Ukrainian]
6. Islam, N., Hall, M.R., MacMillan, C., & Gordon, S. (2026). Life cycle assessment and the emergence of product circularity: A review with context to the textile supply chain in Australia. *Environmental Impact Assessment Review*, 117. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2025.108198>
7. Kręt-Grześkowiak, A., & Baborska-Narożny, M. (2026). Investigation of stakeholder perspectives and mobile app potential to mainstream CE strategies in single family housing sector. *Environmental Impact Assessment Review*, 117. <https://doi.org/10.1016/j.eiar.2025.108229>
8. Nuur, C., Karabag, S.F., & Feldmann, A. (2026). Circular economy in the extractive frontier: Tensions and pathways for transformative change in mining. *Extractive Industries and Society*, 25. <https://doi.org/10.1016/j.exis.2025.101764>
9. Oleksiv, I., Lema, H., Vankovych, L., & Chapran, S. (2025). Analysis of the relationship between CSR elements applying Isomorphic Distances. *Lecture Notes on Data Engineering and Communication Technologies*, 242, 417–426.
10. *Sustainable Development Report 2024*. (2024). Retrieved from <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2024/sustainable-development-report-2024.pdf> (accessed: 01.11.2025).
11. *Sustainable Development Report 2023*. (2023). Retrieved from <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2023/sustainable-development-report-2023.pdf> (accessed: 01.11.2025).
12. *Sustainable Development Report 2022*. (2022). Retrieved from <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2022/2022-sustainable-development-report.pdf> (accessed: 01.11.2025).
13. *Sustainable Development Report 2021*. (2021). Retrieved from <https://s3.amazonaws.com/sustainabledevelopment.report/2021/2021-sustainable-development-report.pdf> (accessed: 01.11.2025).

**RESPONSIBLE CONSUMPTION AND PRODUCTION AS TOOLS FOR THE DEVELOPMENT
OF THE CIRCULAR ECONOMY AND SOCIAL SUSTAINABILITY**

© *Lema H. V., Oleksiv I. B., Siaryi I. V., Zelenyi I. S., 2025*

The article addresses the issue of rational resource use within the framework of the circular economy. It analyzes scientific approaches to defining the essence and principles of the circular economy and summarizes research conducted by domestic and international scholars on its implementation across various sectors. The necessity of identifying ways for efficient and rational resource utilization, reuse, and waste reduction is emphasized. These approaches contribute to the formation of a resource-efficient economy, new technological and innovative opportunities, improved environmental performance, and social responsibility toward society. The study includes an analysis of responsible consumption and production across countries worldwide, providing a comprehensive picture of their progress in implementing circular economy practices, sustainable development, and corporate social responsibility. This analysis enables the assessment of Ukraine's position in terms of sustainability and circularity. A comparative assessment of countries, including Ukraine, regarding the level of achievement of the "Responsible Consumption and Production" criterion was conducted, taking into account their continental location. Indicators of responsible consumption and production were identified, revealing a positive trend in the reduction of municipal solid waste and CO₂ emissions in Ukraine. A comprehensive comparative analysis of indicators characterizing the effectiveness of the transition to a circular economic model was performed. Based on these indicators, a radar chart was constructed to visualize the interconnections and effectiveness of the indicators reflecting the implementation of responsible consumption and production principles. The results indicate a gradual movement of Ukraine toward sustainable development and corporate social responsibility; however, there is a need to strengthen governmental and corporate initiatives to increase resource efficiency and environmental safety.

Keywords: circular economy, resource efficiency, responsible consumption and production, waste reduction, sustainable development, corporate social responsibility.